

Álom

Aligha lehet kétségünk afelől: ha az embert létrehozó (isteni vagy természeti) erők úgy „akarták” volna, a magasabb rendű emlősök éppoly kevésbé álmodnának, mint az alacsonyabb evolúciós szinten rekedt (ha ugyan van evolúció) élőlények, a csattanó maszlagtól a krokodilusig. És ezt nem olyan szerűen kell érteni, hogy ha az evolúció úgy látta volna helyesnek, akkor most szemünk sem volna esetleg. Nem. Legtöbb szervünkről és testrészünkről, meg az emberi testben zajló folyamatokról tudjuk, vagy tudni véljük, hogy milyen célt szolgálnak (netán szolgáltak), még a vakbéllel kapcsolatban is léteznek feltevéseink.

Hogy az alvás az idegrendszer regenerálódását, az ébrenlét alatt begyűjtött információk rendezését szolgálja, ez éppoly elfogadott magyarázat pozitívista meggyőződésű szakértők körében, mint ahogy a misztikum fele hajlók szemében az álom: franciaablak, amelyen keresztül a megismerés hagyományostól eltérő felületeire lehetséges kilépnünk. Ám az alváskutatók sem tudják megmagyarázni: mi „szükség” van az álomképekre. Mi az, ami hiányukban másként történe a szervezetünkben, másként és tökéletlenül, milyen képességünk, milyen teljesítményünk szenvedné meg, ha alvásunk alatt soha semmiféle álmot nem látnánk. Ez ugyanolyan rejtély, mint „másfelől” az, hogy miért nem sikerült mostanig egységes álomfejtési kódokat kidolgozni, a paranormális térből az álom révén érkező üzeneteket világosan értelmezni.

Az álom tehát: evolúciós luxus, (számunkra és egyelőre) érthetetlen beszéd, olyan mutogatás, amely olykor nyugtalanít, olykor szórakoztat, de amely ha nem volna (értsd: ha soha nem tapasztaltuk volna), nem hiányozna senkinek. Azt, hogy milyen lehet mondjuk úszni, az is el tudja képzelni, aki maga soha nem úszott egyetlen métert sem, de még úszni sem látott másokat. Azt, hogy „mire jó” az álom és miért jó álmodni, soha senki nem fogja megtudni, aki nem álmodott.

Megint itt vagyunk a *mire jó* kérdésnél, mintha az élet csupa teleológia volna, csupa haszonelvűség, csupa zárt oksági láncolat. Ám, ha már ilyen korban élünk, amelyben meg kell magyaráznunk mindent, és mindenben valami értelmet vagyunk kötelesek felfedezni, hadd mondjam el én is, hogy mire tanított meg az álom.

Arra, hogy az agy, az elme, a tudat befogadóképessége, folyamatainak sebessége sokszorosan meghaladja azt, amit alapjáraton megszoktunk. Mindannyian ismerjük azt az élményt, amikor hosszú, bonyolult és összefüggő álombeli történések sorozata csattanással, ütközéssel, valamiféle robajjal ér véget, amelytől felébredünk. Felébredünk, mert felébresztett egy csattanás, egy bevágódó ajtó, egy óvatlanul leejtett gőzvasaló, egy kopácsolni kezdő szomszéd. Nos: annak a külső zajnak az érzékelése és a felébredés közötti századmásodperc elég ahhoz, hogy ezalatt vonatra üljünk, ravaszul kitervelt menekülési útvonalat választva, elinduljunk, aggasztóan felgyorsuljunk és felmérjük közben, hogy a robogó vonat vesztébe vágjat, a bekövetkező katasztrófáról már nem is beszélve.

Ki ne vágyna rá, hogy mindig ennyire gyors legyen az agya, a felfogó- és az ítélőképessége, hogy ennyi minden beleférjen a tudatába, ki ne választaná a csigatempó helyett a nagymacsák reflexeit, párosulva az elefántagy befogadóképességével.

Amikor arról olvasok, hogy az ember a saját agykapacitásának alig egynyolcadát használja ki, erre gondolok. Amikor arról hallok, hogy halálos végveszélyben a tudat annyira kitágul, hogy fél másodperc alatt befér egy egész élet visszapergetése, erre gondolok. Hogyan kell mindezt elképzelnünk? Úgy, ahogyan az álomban történik.

Nagy kérdés, ki és mikor fogja agyunk Isten tudja, hogy miért és ki által zárlat alá helyezett hétnyolcadát felszabadítani, de kétségtelen, hogy az emberiség Prométheusza lesz. (Még akkor is, ha felgyorsított filmfelvételekre emlékeztető majdani életritmusában olykor vissza fogja sírni az archaikus, népmesei lassúságot. Már ma is erős nosztalgiával gondolunk az aranykorok ráérősségére.)

Ez az egész emberiség életét megváltoztató felfedezés pedig – biztosra veszem – egy álomkutató orvosnak lesz majd köszönhető. Magam csak azt sajnálom, hogy álomban írt, tökéletes ritmusban görgő, pazar rímekben pompázó kiséposzaimat reggelre mindig elfelejtem. Tudom, hogy hibátlanok, még akkor is meggyőződésem, hogy így van, ha Babits története önkritikára int. Babitsot is kínozták, hogy mire felébred, mindig elfelejti megálmodott költeményeit. Ceruzát, papírt készített ki magának az ágya mellé, hogy legközelebb – úgy, álmában – lejegyezhesse a remekművet. Amely jött is – sirnivalóan gyönyörű volt, tömören összefoglalva benne a magyar sors és különösen a magyar írástudó sorsa, élete, fátuma. Babits lejegyezte, majd elégedetten visszaaludt. Reggel felve ébredt: vajon valóban leírta-e az álombeli sorokat. És valóban, ott állt a két katartikus vessző, ahogy megálmodta és leírta:

Magyar Péter, Magyar Pál
papiroson kapirgál.